

Akademik Başarıları Yüksek Olan Öğrencilerin Başarı Düzeylerine Ailelerinin Katkıda Bulunma Biçimleri

Level of Parental Contribution For High Achieving Students' Academic Success

Doç. Dr. Engin Aslanargun - Burcu Özakça

Öz

Ailelerin çocuklarının akademik başarısı üzerinde etkisi son yıllarda daha fazla çalışmaya konu olmaktadır. Özellikle başarılı öğrenciler üzerinde aile katkısı araştırılmakta ve öğretim sürecinde daha fazla gündeme gelmektedir. Bu araştırmanın amacı akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin ailelerinin, çocuklarının başarılarına katkıda bulunma çabaları ve bu çabalarının düzeyini belirlemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni ile yürütülen çalışmada Düzce ilinde, akademik başarı ortalaması 5 olan, üç farklı okuldan 5 öğrenci belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik (homojen) örnekleme yöntemi ile Düzce ilinin değişik semt ve köylerinde 6. 7. ve 8. sınıftaki akademik başarısı yüksek beş öğrenci velisiyle 2010-2011 Eğitim öğretim yılında yarı yapılandırılmış formlar ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin başarılarında içsel güdülenmenin ve yeteneklerinin aile ilgisinden daha anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci Başarısı, Okul-Aile İşbirliği, Aile Katılımı, Aile Beklentisi

Abstract

There are some factors in and out of schools that affect students' school success. Family is the basic influential factor on children's school success. Families could have provide crucial support to their children's school success both by building meaningful communication with

children and cooperation with school. The purpose of this study is to investigate to what extent families of successful children have influence on their children's school success; whether the families spend extra support to contribute children's success or not. It employed a qualitative research method of phenomenology to collect and analyse the interpretations and meanings of parents due to the interpretive, meaning-making nature of this study based on the philosophical assumption that research is socially constructed activity and the goal of research is an understanding of a particular situation or context. Five parents, (three males, two females) included the study with purposive homogenous sampling procedure whose children were successful of top level in their classes at the grade of 6, 7, 8 in various elementary schools. It was revealed that there are some more significant factors such as motivation and individual abilities that influence and shape students' school success more than family support.

Keywords: Students' Success, School-Family Cooperation, Parent's Contribution, Parent's Expectation

Giriş

Öğrencilerin okul başarısını etkileyen okul içi ve okul dışı birçok etmeden söz etmek mümkündür. Okul dışı etmenler söz konusu olduğunda aile, öğrencinin okul başarısı üzerindeki en önemli etmenlerden birini oluşturmaktadır. Aileler çocuklarıyla kuracakları

iletişiminin niteliği ve okul ile gerçekleştirecekleri işbirliğinin düzeyi ile çocuklarının akademik başarısına önemli katkı sağlayabilir. Bunun için anne babalar çocuklarının okul başarısına katkıda bulunabilmek ve daha nitelikli bir eğitim öğretim ortamında hayata hazırlanmalarını sağlayabilmek için öncelikle kendi çocuklarını iyi tanımak durumundadır. Çocuğunu iyi tanımayan, çocuğunun olumlu ve olumsuz davranışları hakkında bilgi sahibi olmayan, bulunduğu yaş grubundaki çocukların ilgi ve eğilimlerinden habersiz anne-babaların, okul-aile ilişkilerini geliştirme ve çocuğunu hayata hazırlama noktasında yeterli destekte bulunabileceğinden söz etmek mümkün değildir. Sağlıklı bir okul-aile işbirliğinin yolu, aile ve okul arasında öğrenciye ilişkin sağlıklı bilgi akışının sağlanmasından geçtiği göz önünde bulundurulduğunda, aileler için kendi çocuklarını tanımanın, onların ilgi, eğilim ve davranışları hakkında yeterli bilgi sahibi olmanın önemi daha iyi anlaşılabilir. Bu doğrultuda öğrencilerin okul başarısında ailelerin oynadığı rol oldukça önemlidir. Bu durum, aile etmeninin okul başarısında temel değişken olarak dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Sosyolojik olarak toplumun temeli ve en küçük birimi olan aile aynı zamanda çocuklar için ilk eğitim ortamıdır. Bu özellikleriyle aile çocuğun sonraki eğitim etkinliklerini şekillendiren ve ileriki yaşam üzerinde kalıcı etkiler bırakan niteliklere sahiptir. Cüceloğlu'na (1999, s.50) göre aile insan yaşantısında doğumdan önce başlamak üzere tüm yaşam boyunca etkinliğini sürdüren bir kurum olarak çocuğun bakımı, beslenmesi ve korunmasının yanında eğiticilik fonksiyonu ile birlikte geleceğinin şekillenmesinde en önemli etmendir. Bu noktada uyumlu bir ailede iç ve dış uyarıcılar birbirini destekleyecek şekilde düzenlendiğinde çocuğun gelişimi de o ölçüde etkili olabilir. Aileyi dikkate almadan veya aileye rağmen çocukta bir değişim ve gelişim beklemek oldukça zor görünmektedir. Modernleşme ve şehirleşme sürecine bağlı olarak çekirdek aile yapısının yaygınlaşması ve kadınların çalışma yaşamına daha aktif katılımıyla birlikte ilk yaşlardan itibaren ailelerin eğitim ve bakım gibi bazı işlevlerinin eğitim kurumları tarafından üstlenildiği görülmektedir. Günümüzde yasal düzenlemeler ve kurumsal gelişmelerle birlikte okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının gelişmiş ülkelerin birçoğunda yüzde 70-80, bazı ülkelerde yüzde 100 düzeyinde gerçekleşmesi, ailelerin çocukları üzerindeki etkilerini görece olarak azalttığı şeklinde yorumlanabileceği gibi çocuğun ihtiyaç duyduğu psiko-sosyal ortam

düşünüldüğünde ailelerin hala kilit konumda olduğu görülmektedir. Özellikle çocuk okul yaşamına başladığında aile, çocuğun eğitimi konusunda ona yardımcı olmak, yol göstermek, yönlendirmek ve okulla işbirliği yapmak durumundadır (Şişman, 2010, s.88).

Ailelerin Beklentileri

Aile ilgisinin ve beklentisinin öğrenci başarısı üzerine etkili olduğu bilinmesine karşın, ailelerin çocuklarından beklentilerini şekillendiren etmenler konusunda yeterli araştırma olmadığı belirtilmektedir. Gelişmiş ülkelerde bu beklentinin okul öncesi dönemden itibaren olduğu araştırmalarda vurgulanmaktadır (Raty and Kasanen, 2010, s.2729). Okul öncesi dönemden başlayarak aile katılımı, çocukların ev etkinliklerinin daha etkili değerlendirilmesine, aile içi iletişimin daha nitelikli ve amaca dönük olmasına ve ileriki eğitim yaşamına yönelik olumlu bir başlangıç yapılmasına olanak sağlamaktadır (Suh-Ruu and Reynolds, 2005, 42).

Ailelerin çocuklarını okul öncesi eğitim kurumuna bazı beklentiler içerisinde göndermektedir. UNICEF'in (2007, s.92) Türkiye genelinde yaptığı bir araştırmada bu beklentiler sosyalleşme, kendine güvenme, arkadaşları ile iyi geçinme ve iletişim kurma, sevgi, saygı, paylaşma, bilgili olma, beceri kazanma, kendini geliştirme, okula uyum sağlama, okula hazırlanma şeklinde açıklanmaktadır. Sırasıyla sosyalleşme (yüzde 21), ilköğretime hazırlık (yüzde 20) ve çocuklarının kişisel gelişimlerine destek olunması (yüzde 16) yönünde beklentilerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bunların yanı sıra, özellikle bazı kırsal bölgelerde bakımı devretme (yüzde 2), okulöncesi eğitim kurumunun daha güvenli bir ortam olarak algılama (yüzde 5), çocukların Türkçe konuşması ve öğrenmesi (yüzde 5) konusunda beklentilerin olduğu dikkat çekmektedir. Aynı araştırmada, okula göndermeme nedenleri olarak ise sırasıyla ekonomik koşullar, çocuğun küçük olarak algılanması, okuldaki uygulamalara ilişkin kaygılar, annelik rolünün algılanması ve taşıma sistemine güvensizlik etmenleri gösterilmektedir.

Gelişim ve öğrenme, yaşam boyu devam eden bir süreç olarak düşünüldüğünde evde ve okulda gerçekleştirilen etkinliklerin birbirini tamamlaması oldukça önemlidir. Bu anlamda evde ve okulda gerçekleştirilen bakım, eğitim ve öğretim etkinlikleri çocuklarda olumlu benlik algısı, kişiler arası iletişim ve düşünce gelişimi noktasında tamamlayıcı niteliktedir. Bu aşamada en temel hak ve sorumluluk ailelere aittir

(ECEC, 2004, s.12). Çocukların evde geçirdikleri zamanının nitelikli olmasında ailelere önemli görevler düşmektedir. Buna göre anne-baba ile kurulacak nitelikli iletişim çocukların çözüm üretme ve yaratıcı düşünmesini teşvik etme, okuma düzeyini destekleme ve kendi gelişim süreçlerini bilinçli ve etkin bir biçimde yönlendirme konusunda desteklemektedir (Powell, 2001, s.66). Seçer ve diğerlerinin (2008, s.555) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre annenin aşırı koruyucu tutumunun çocukların sosyal kural bilgi düzeylerini olumsuz yönde etkilediği, demokratik tutumun ise çocukların hem ahlaki hem de sosyal kural bilgi düzeylerini olumlu yönde etkilediği ifade edilmektedir. Diğer yandan annenin evlilik çatışması ve geçimsizlik yaşayıp yaşamaması ve sıkı disiplin uygulayıp uygulamamasının ise çocukların ahlaki ve sosyal kural bilgi düzeylerini etkilemediği görülmektedir.

Okuldaki eğitim öğretim sürecinin etkin kılınması çevresel özelliklerin dikkate alınması ile olanaklıdır (Bayrak, 2003). Bu kapsamda okul-aile işbirliğinin temel amacı velilerin katılımı ve desteği ile öğrenci ve okul başarısını yükseltmektir (Gümüseli, 2004, s.1). Öğretmenin aile ile işbirliğinde olması, çocuğu daha kolay tanınmasına ve anlamasına yardımcı olabilir. Ailedeki disiplin anlayışını, aile üyelerinin eğitimini, aile bireylerinin birbirleriyle olan ilişkilerini, çocuğa karşı davranışlarını bilmek öğretmen için önemli ipuçlarıdır. Veliler öğretmenlerle olan iletişimleri sayesinde çocuklarını daha iyi tanıyabilir, ihtiyaç ve beklentileri ile daha yakından ilgilenebilirler. Öğretmenler de, ailelerden aldıkları bilgiler doğrultusunda öğrencilerinin gelişimlerine daha anlamlı katkıda bulunabilirler. Çift yönlü bir etkileşim olarak bu süreçte ailelerin de okulu daha iyi tanınması (Oğuz, 2008, s.140), kendi bilgilerini yenilemesi, çocuklarıyla daha sağlıklı ve anlamlı iletişim kurabilmesi sağlanabilir.

Akademik açıdan başarılı öğrenci aileleri okul ile daha fazla ilgilenmekte, duyuşsal olarak çocuklarını daha fazla desteklemekte ve okul başarısına ilişkin çocuklarıyla benzer hedefler benimsemektedir. Bu gibi hedefler, hayaller ve istekler hem anne baba, hem de çocuklar tarafından paylaşıldığında ve eğitimin önemi üzerine vurgu arttığında birçok öğrencinin okula devamını ve başarısını arttırıcı en önemli etmen haline gelmektedir. Bu durum çocukların okula ilişkin motivasyonunu ve ilgisini arttırmaktadır. Ailelerin beklentisi bile tek başına, çocuklar için itici güç

olabilmektedir. Buna karşın, çocuklarını diğer ailelerin çocukları ile kıyaslayan ailelerin tutumu öğrenciler için caydırıcı niteliktedir. (Herndon, 2001, s.121; Constantino, 2002, s.32).

Amaç

Bu çalışmanın amacı akademik başarıları yüksek öğrencilerin bu başarılarında ailelerin katkı düzeyini belirlemektir. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir.

1. Aileler çocuklarından hangi düzeyde başarı beklemektedir?
2. Aileler çocuklarının mevcut başarısını hangi ölçüde yeterli bulmaktadır?
3. Çocuklarının başarısına katkıda bulunmak için aileler evde ne tür örneklik sergilemektedir?
4. Aileler çocuklarının okul başarısı için ne tür özel çabalara girişmektedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni ile yürütülmüştür. Olgu bilim deseni, farkında olunan fakat derinlemesine ve ayrıntılı araştırılmasına ihtiyaç duyulan konulara odaklanmaktadır. İnsanların sosyal dünyalarını anlayabilmek için günlük yaşamda kullandıkları yapıların ve ilişkilerin çözümlenmesi, sözel ve yazılı metinlerde saklı olan anlamların ortaya çıkarılmasıdır. Olgubilim araştırmalarında verilerin analizi ile konuya ilişkin yaşantıların ve anlamların ortaya çıkarılması amaçlandığından içerik analizi yöntemiyle elde edilen bilgilerin kavramsallaştırılması, kodlanması, temalara ulaşılması, yorumlanması, alıntılara yer verilmesi ve sonucun tartışılarak hayata ilişkin çıkarımlarda bulunulması süreçleri izlenir (Snape and Spencer, 2003, s.22; Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.73).

Çalışma Grubu

Çalışmada, akademik başarıları yüksek olan öğrenci ailelerinin, çocuklarının başarılarına katkıda bulunma çabaları ve bu çabaların düzeyi incelendiğinden, var olduğu bilinen bir konunun derinlemesine incelenmesi ve saklı anlamların gerçekte bulunma durumu ve düzeyinin araştırılması söz konusudur. Bu

amaca yönelik olarak, küçük benzeşik bir homojen grup oluşturarak, belirgin bir alt grubu tanımlamak üzere amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik (homojen) örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Snape and Spencer, 2003, s.18; Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.110).

Çalışma grubu olarak belirlenen Düzce ilinin değişik semt ve köylerinde ki 6. 7. ve 8. sınıfta akademik başarısı yüksek beş öğrenci velisiyle 2010-2011 Eğitim öğretim yılında yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme yapılmıştır. Seçilen okullardan ikisi merkezde yer alıp, il genelinde başarısı en yüksek olarak kabul edi-

Tablo 1. Öğrenci Velilerine Ait Bilgiler

Adı	Cinsiyeti	Öğrenim Durumu	Mesleği	Eşinin Öğrenim Durumu	Çocuk Sayısı
1. veli	E	Ortaokul	İşçi	Lise	1
2. veli	E	Üniversite	Serbest Meslek	Lise	2
3. veli	E	Yüksekokul	İmam	İlkokul	3
4. veli	K	Lise	Ev Hanımı	Lise	3
5. veli	K	Ortaokul	Ev Hanımı	Lise	3

Araştırmada 3'ü erkek 2'si kadın beş öğrenci velisiyle görüşülmüştür. Velilerin öğrenim düzeyleri en az ortaokul düzeyinde, bir velinin eşinin ilkökul mezunu olduğu görülmektedir.

len okullar arasında, diğer okul ise merkezin dışında yer almaktadır. Görüşlerine başvuru alan kişilere ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmaktadır.

Görüşme Formunun Oluşturulması ve Uygulanması

Veriler toplanmasında görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme tekniği, bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili kabul edilmektedir. Araştırmacıya esneklik sağlama-sı, yanıt oranının yüksek olması, katılımcıların sözel olmayan davranışlarının da gözlemesi, araştırmacının ortam üzerinde kontrol sahibi olması ve derinlemesine bilgi edinmeyi sağlamak için yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu hazırlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.130). Görüşme formu hazırlama sürecinde literatür taraması yapılmış, okul aile ilişkileri ve aile katılımına ilişkin kavramlar tespit edilmiştir. Öğrencilerin okul başarısında ailenin katılım düzeyi ve okula etkileri ile ilgili örnekler, öğrenci başarısı açısından yorumlanarak soru formuna dönüştürülmüştür. Bu işlemler sonucunda toplam 8 sorudan oluşan açık uçlu yarı yapılandırılmış soru formu elde edilmiştir. Bu sorular, katılımcılarla birlikte belirlenen bir usul olarak sırasıyla ve yönlendirmeden uzak bir tarz-

da uygulanmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların sözü kesilmeden ayrıca notlar alınmış, her görüşme sonunda ekleyecek sözü olanlara yeniden söz hakkı verilmiştir. Kuramsal örnekleme yöntemine uygun olarak (Corbin and Strauss, 2008, s.151) veri toplama süreci ile verilerin analizi eş zamanlı yürütülmüştür. Bir başka ifade ile ilk katılımcıdan verilerin toplanması ile analiz süreci de başlamıştır. İlk analizlerden kavramlara, ortaya çıkan kavramlardan ise mevcut soruların gözden geçirilmesi ve yeni sorular üretilmesi aşamasına geçilmiştir. Yeni sorularla daha fazla veri toplamak ve ortaya çıkan kavramlar ışığında araştırma konusuna ilişkin yeni boyutların keşfedilmesi amaçlanmaktadır. Bu döngüsel süreç, araştırmacıların veri toplama sürecinde doyuma ulaşması ve ortaya çıkan kavramların yeterince açıklanmasıyla sonlanmaktadır.

Görüşme sürecinde katılımcılardan randevu alınmış ve hazırlanan sorular önceden gösterilerek kavram karmaşası en aza indirgenmeye çalışılmıştır. Veriler toplanırken bazı velilerin evlerine gidilmiş, bazı veliler ise okula davet edilerek uygun bir ortamda görüşme yapılmıştır. Soruların sorulması sırasında velilere alternatif sorularla ve sondalarla yardımcı olunmuş ancak yönlendirmeden kaçınılarak yanlı sonuçlara yol açmamaya özen gösterilmiştir. Yapılan görüşme-

ler katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve yazıya aktarılmıştır. Ham veriler saklanmış, velilere dinletilerek teyit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Buna göre yazıya aktarılan veriler düzenlenerek kodlanmış, kodlanan verilerden temalar oluşturulması yoluna gidilmiş ve bu doğrultuda bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Katılımcıların isimleri gizlenerek çalışmada kod isimler kullanılmıştır. Kaydedilen veriler görüşmeler sonunda doküman haline getirilerek betimsel bir analiz için çerçeve oluşturulmuştur. Kavramsal çerçeve ile uyumlu veriler bulgular halinde tanımlanmıştır. İki araştırmacı tarafından bağımsız olarak yürütülen analizler sonunda ulaşılan ortak kavramlar ve temalar araştırma bulguları olarak sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma geleneği içerisinde geçerlik ve güvenilirlik gibi kavramlar, pozitivist paradigmanın hipotez test etmeye dayalı tümdengelimci anlayışının ürünü olarak dogmatik bulunmakta ve eleştirilmektedir. Bunun yerine inandırıcılık ve aktarılabirlik gibi kavramların daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.273; Corbin and Strauss, 2008, s.122). Bu doğrultuda araştırmanın inandırıcılığını arttırabilmek ve benzer ortamlar için aktarılabir özelliklerini ortaya koyabilmek için görüşmeler kaydedilmiş, sonuçlara nasıl ulaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanmış ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ayrıca araştırma soruları literatür taraması sonucu oluşturulmuş, yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular katılımcılara yansız olarak yöneltilmiş, elde edilen veriler katılımcıların teyidine sunulmuş, veriler yorumlanırken eleştirel ve karşılaştırmalı analizlere yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Ailelerin çocuklarının başarılarında ne derece etkili olduğunu belirlemeye yönelik hazırlanan sorular ve velilerin cevapları analiz edildiğinde dört tema ön plana çıkmıştır. Bu temalar şunlardır:

- Ailenin okulu algılama ve iletişim biçimi,
- Aile öğrenci iletişimi ve çocuğuna bakış açısı,
- Ailenin evde sergilediği örneklik
- Ailenin okuldan ve öğretmenden beklentileri

Ailenin Okulu Algılama ve İletişim Biçimi

Bu tema altında bir araya gelen ve analiz edilen veli görüşleri genelde okulu algılama ve okul ile iletişim sıklığı hakkındadır. Okulu ziyaret etme sıklığı, yapılan ziyaretlerin öğrenci başarısına etkisi, okulu ziyaret amacı ve öğretmenlerle iletişim biçimi gibi konularda velilerin bakış açısı analiz edilmiş, belirtilen hususlarda velilerin sergilediği davranışlar ile çocuklarının başarı düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Okulu ziyaret etme sıklığı sorulduğunda, veliler “normal, nadiren, iş yoğunluğundan fazla gidemiyoruz, ailevi sıkıntılar engelliyor” gibi ifadelerle fazla ilgi gösteremediklerini ancak belirli aralıklarla ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Bazı veliler iki haftada bir ziyaret ettiklerini ifade etmelerine karşın bir veli iş yoğunluğundan ancak iki ayda bir ziyaret ettiğini, bazıları düzenli olarak öğretmenlerle görüşüğünü ve çocuğunun durumu hakkında bilgi aldığını belirtmekte iken bazıları iş yoğunluğundan dolayı fazla zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir.

Velilerin tümü çocuğunun öğretmenleriyle iletişim kurmak için okula gelmeyi tercih ettiklerini söylemişlerdir. Velilerden üçü ise birebir görüşmenin dışında okula gitmekte zorlandıkları durumlarda telefonla da görüştiklerini belirtmişlerdir. Bir veli okula gittiklerinde çocuğun tüm öğretmenlerini okulda bulamadıklarını söylerken; yalnızca okula gidilemeyen durumda değil özel durum ve çocuklarının hastalığını bildirmek için de telefonla iletişim kurduklarını ifade etmiştir.

Ben okulu arada bir ziyaret ederim. Çocuğumun her hangi bir sorunu olduğu zaman değil, olmadığı zaman da giderim. Veli öğretmen ilişkisini hiç koparmadan sıklıkta giderim. Beş temel branş öğretmenleri ile görüşürüm (1. veli).

Okul aile birliğinde görevli olan annesi 2 haftada bir gidiyor. Sınıf öğretmeni veya müdürle, idareciler ile görüşüyor. Sınav başarısının ortalaması düşük olduğu takdirde bunun nedenlerini öğretmenine soruyor (2. veli).

Okulu fazla ziyaret edemediklerini belirten veliler ise genellikle işlerinin yoğunluğunu sebep olarak göstermektedirler.

Sık ziyaret edemiyoruz. Evet, bunun nedeni işlerimizin daha çok yoğun olduğundan kaynaklanıyor. Aslında sık ziyaret etmeyi ben de çok istiyorum, çünkü sık ziyaret etmenin faydalarını biliyorum. Çocuğun üzerindeki

faydalarını biliyorum ama işlerimizin yoğunluğundan ailevi bazı sıkıntılardan sık ziyaret edemiyorum ama elimden geldiği kadar sık ziyaret etmeye çalışıyorum. Önce okul müdürümü görürüm onunla kısa bir sohbet eder ondan sonra çocuğumun öğretmenleriyle görüşürüm ve çocuğum hakkında bilgi alırım (3. veli).

Genellikle iki üç ayda bir ziyaret ediyorum ama bu yıl biraz maalesef az oldu, ikinci dönem bunu telafi edeceğim. Okulda sınıf öğretmenimizle görüşüyoruz. Çocuklarımızın dersleri ve başarıları hakkında, başarısız ne yapmamız gerektiğini konuşuruz (4. veli).

Okullarda her dönem en az bir veli toplantısı yapıldığı düşünüldüğünde bunun dışında program çerçevesinde öğretmenlerin yönlendirmesiyle öğrencilerin gelişim ve başarı özelliklerini destekleyecek şekilde okul ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi önemli kabul edilmektedir. Velilerin okulu ziyaret sıklığından bağımsız olarak tüm velilerin okulu ziyaret ederek çocuklarına mesaj vermek istediklerinin altını çizmektedirler. “Çocuk daha çok çalışıyor, başarısı artıyor, olumlu etki yapıyor, öğretmen daha çok ilgileniyor, öğrenci motive oluyor” gibi ifadelerle okul ziyaretlerinin belirli bir amaca yönelik olduğunu belirtmişlerdir.

En azından çocuğun kendisiyle ilgilendiğini biliyor, daha çok ders çalışmasına daha çok çabasını sebep oluyor ben böyle düşünüyorum, faydası olduğuna inanıyorum (3. veli).

Çocuğum bence takip edildiğini düşünüyor. Bu da onu çalışmaya sevk ediyor ve çocuğumu kamçılıyor daha çok çalışıyor, bizi mahcup etmemek için daha çok çalışıyor (1. veli).

Çocuğun kendisiyle ilgilendiğini hissettiriyoruz. Çocukta bir özgüven oluyor, çocuğumuzla ilgilendiğimizi öğretmenimize de yansıtmiş oluyoruz (4. veli).

Bazı veliler öğretmenlerin daha fazla iletişim kurması ve kendi çocuklarıyla daha yakından ilgilenmesi için okulu ziyaret ettiklerini belirtmektedirler. Aileler çocuklarının başarı durumları ile yapılması gerekenlerin neler olduğunu öğrenmek için okulla iletişime geçmektedir.

Çocuklarının okul başarısına olumlu etki edeceğinin bilincinde olarak öğretmene ve kendi çocuklarına mesaj veren velilere “okulu ziyaret amaçları” sorulduğunda velilerin çocuklarının başarılarının artması için yapması gerekenleri öğrenmek için okullara geldikleri görülmektedir.

Çocuğumun dersleri, başarı durumu, başarısı için daha da başarılı olması için ne yapmam gerekiyorsa onları öğrenmek için gelirim. Sohbet amacıyla gelirim, öğretmenleri ile görüşürüm. “Çocuğumun şu, şu davranışları var; evde, okulda nasıl, bu şekilde davranıyor mu arkadaşlarına da bu şekilde davranıyor mu, konuşuyor mu?” Gelir konuşurum yani bir arkadaşım gibi sadece öğretmen veli ilişkisi değil bizimkisi (5. veli).

Velilerden ikisinin okula çocuklarını takip amaçlı gittiklerini ve üçünün ise okulu yalnızca çocuklarının durumunu öğrenmek için değil, okuldaki idareci ve öğretmenlerle sohbet amaçlı ziyaret ettiklerini belirttikleri görülmüştür. Altı çizilmesi gereken nokta, velilerin özelde sınıf öğretmenleriyle, genelde tüm öğretmenlerle görüştükleri veya telefonla iletişim kurduklarıdır. Velilerin bu konuda kendilerini rahat hissettikleri ve öğretmenlerle iletişim kanallarının açık olduğunu bildikleri görülmüştür.

Aile-Öğrenci İletişimi ve Ailenin Özel Çabaları

Bu tema altında velilere göre çocuklarının başarı düzeylerinin yeterliliği, çocuğun başarısını yükseltmek için gösterdikleri özel çabaları, çocuğun başarılı olması için diğer ailelerden farklı olarak yaptıkları etkinlikleri, çocuğun eğitimi için ayda ortalama harcama miktarları gibi hususlarda velilerin sergilediği davranışlar ile çocuklarının başarı düzeyleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Yapılan analizlerde veliler, çocuklarının başarı düzeyleri ile ilgili olarak yeterli, daha çok çalışmalı, yeterli değil ifadelerini kullanmaktadırlar. Aileler çocuklarının başarı düzeylerinin çevredekilere ve diğer kardeşlerine göre daha üst seviyede olduklarını ancak yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Tabi herkes çocuğu ne kadar başarılı olursa olsun daha fazlasını ister. Yeterli olduğuna inanmıyorum ama yine de iyi olduğunu biliyorum en azından. Şu anda tam yeterli değil yani diğer kardeşleriyle karşılaştığımda bu çocuğum biraz daha başarılı. Mesela ders çalışma konusunda daha çok gayret ediyor daha çok çalışıyor daha da iyi görüyorum (3. veli).

Velilerden biri çocuğun başarısının etkin olmaya, çevreye uyuma, kendine özgüvene de bağlı olduğunu vurgulamış, sosyal olması ve anlama- anlatma kapasitesinin de yüksek olması gerekliliği üzerinde durmuştur.

Yüzde 100 başarı tabii ki zor. Çocuğumun yaklaşık yüzde 85-95 başarısı var. Tabii güzel bir başarı, küçümsenmeyecek bir başarı. Bununla gurur duyuyorum, yeterli görüyorum ya da görmüyorum diye bir ayırım yapılamaz. Ama küçümsenecek bir başarı değil bu. Çevreme kıyasladığımda tabii çocuğumun artışı var. Bunlar çalışma azmi, kendine güveni, çevresiyle uyumu. Bunlar güzel şeyler başarıyı da tetikliyor. Çocuk ne kadar aktif, girişimci, çevresiyle uyumlu olursa daha başarılı olur. Öyle çocuklar vardır ki çok zekidir. Ama bu yönü yok ise sadece not alıyor. İleriye dönük belli bir yere gelemiyor. Sosyal olmalı, kendine güveni olmalıdır. Anlama-anlatma kapasitesi yüksek, çevresiyle uyumlu olmalıdır. Türkçesi iyi olmalı” (1. veli).

Velilerin çocuklarının başarısını yükseltmek için gösterdiği çabalarına yönelik ifadeler analiz edildiğinde velilerin tümü “ek kaynaklar almaya çalışırım ve derslere destek olarak evde internet bağlantılı bilgisayar kullanımı olanağı sağlarım” derken bazıları “çocuk ders çalışırken sessiz bir ortam oluşturmaya dikkat ederim” diyerek evde oluşturulan özel konuların ve çabaların üzerinde durmuşlardır.

Velilerden bazıları ek kaynaklar almanın dışında “kursa gönderirim” derken bazıları da “kursa gönderme çabamız kısıtlı” demişlerdir. İl ve ilçe merkezinin dışında kalan veliler, çocuklarını kursa gönderemediklerini çocuklarının başarısı için okuldaki öğretmenlere güvendiğini belirtmişlerdir.

Çabamız çok kısıtlı en azından bulunduğumuz durum itibariyle, çünkü köydeyiz, dersane veya ders çalışma ortamı çok zor oluyor. Tabii biz en çok öğretmenlerimize bu konuda güveniyoruz. Tabii ben de elimden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışıyorum, bu kadar kısıtlı olduğumuz için çok şey de yapamıyoruz yani çok başarılı değiliz. Dersane olanağı zor olduğu için gönderemiyoruz, özel öğretmen tutma imkânımız yok. Tabii yardımcı kaynaklardan yararlanıyoruz, bu konuda bir sıkıntımız yok istenen her yardımcı kaynağa başvuruyoruz (3. veli).

Velilerin, diğer ailelerden farklı yaptıkları çabalar analiz edildiğinde; “sevgimi çocuğuma hissettiririm, birebir ilgilenirim, takip ederim, planlı, disiplinli çalışma ortamı oluştururum, yardımcı kaynaklar alırım, kursa gönderirim” biçiminde görüş belirtmişlerdir.

Oğlum, kendisini çok sevdiğimi bilir. Önce sevgi, bunun için zaten yapamadı dışarıda. Aile sevgisinden mahrum kalınca yapamadı. Başarılı olması için elimden gelen her şeyi yaparım. Sadece ben değil, babası da öyledir. Oğlum sen yeter ki oku, kendini kurtar biz senin arkadayız deriz ikimizde (5. veli).

Velilerin bazıları planlı ve düzenli çalışma üzerinde yoğunlaştıklarını, bu velilerden biri de evlerinde yemek, çalışma ve dinlenme saatlerinin belirli olduğunu her şeyin zamanında ve düzenli yapıldığını bu şekilde çocuklarına planlı ve düzenli çalışmayı aşıladıklarını ifade etmiştir.

Bizim ailemizde disiplin var. Her şey yerli yerinde, yemek saatleri, çalışma saatleri, dinlenme saatleri, planlı bir şekilde işler. Planlı ve bilinçli çalışma gibi farklılıklarımız var. Çocuğu kendi haline bırakmıyoruz. Takip ediyoruz, yönlendirmeye çalışıyoruz (1. veli).

Velilerin bazıları ise ek kaynaklar alma ve kursa gönderme dışında birebir ilgilenmenin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Okulla ve çocukla birebir ilgileniyoruz. Çalışma ortamını hazırlıyoruz. İnternet v.b sağlıyoruz. Çocuğu dershaneye gönderiyoruz, kursa gönderiyoruz, kaynak kitaplarını alıyoruz (2. veli).

Ek yaprak testler, kaynaklar araştırırım ve bilgisayarda gerekli eğitim veren sitelerden eğitim almalarına özen gösteriyorum. Kendim de dersleri ile birebir ilgileniyorum (4. veli).

Velilerin, çocuklarının eğitimi için ayda ortalama harcama miktarlarına ait ifadeleri incelendiğinde, velileri tümüne yakını maddi olanaklarının normal düzeyde olduğunu ifade ederken, biri çok çocuklu bir aile olmalarından dolayı maddi sıkıntı yaşadıklarını vurgulamıştır. Velilerin dördü çocuklarının eğitimi için ayda ortalama 200 TL harcadıklarını ifade ederken, biri maddi sıkıntılarından dolayı çocuğunun maddi ihtiyaçlarına cevap veremediğini ancak çocuğunun ilçedeki kursa ücretsiz gittiğini ve kitap ihtiyaçlarını kurs yetkililerinin ve öğretmenin karışıldığını belirtmiştir.

Şu anda okulun bize sunmuş olduğu harcamalar da dâhil, servis ve aidat içinde bir çocuk 200-250 TL’yi buluyor (4. veli).

Çocuklarını kursa gönderen velilerden biri çocuklarının kursa ücretsiz gittiğini diğeri ise, çocuğunun başarısından dolayı kurs ücretinin yarısını verdiğini belirtmiştir.

Ortalama aylık 150-300 TL masrafımız oluyor. Çocuğumuz başarılı olduğu için dershaneye yarı fiyatını ödüyörüz bunun için biraz avantajımız var (1. veli).

Ailelerin çocuklarının başarısı için gösterdikleri katkılara bakıldığında, özellikle çocuklarına destek vermek için ev ortamını düzenleme, ek kaynaklar almaya özen gösterme, teknolojiden yararlanmalarını sağlama ve destek alması için kursa gönderme çabalarının olduğu görülmektedir. Bununla birlikte çocuklarının akademik başarılarına destek vermek anlamında maddi olanakların, çevre koşullarının ve teknolojiden yararlanabilmenin aynı oranda olmadığı ancak imkânları kısıtlı çocukların da başarı düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Ailenin Evde Sergilediği Örnek Davranışlar ve Çalışmalar

Bu tema altında görüşme yapılan velilerden ödev yaparken, evde sergiledikleri örnek davranışlar, çocuğun okuldaki bir günlük yaşantısından gün sonunda nasıl haberdar olduğu gibi konularda bilgi almak amaçlanmıştır.

“Çocuğunuzun ödev yapmasına nasıl yardım edersiniz” sorusuna velilerin tümü çocuklarının ödevlerini kendilerinin yapma alışkanlıkları olduğunu belirtirken, bazı veliler ancak zorlandıklarında yol gösterme amaçlı yardımcı olmaya çalışırım şeklinde cevap vermişlerdir. Bunun çocuğu hazırcılığa ittiğini ve kendilerinin eksik ya da yanlış bilgileriyle çocuğu yanıltmamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Velilerden ikisi ödevleri takip ve kontrol ederim derken, velilerin bazıları ise yardımcı olamıyorum çevremdeki diğer öğretmenlerden veya kurstan yardım alıyorum demişlerdir.

Elişi gerektiren resim gibi konularda yardımcı oluyoruz. Matematik, Fen Bilgisi gibi konularda yardım edebileceğimiz konular ise yardım etmeye çalışıyoruz, değilse bunları nasıl çözebiliriz, nasıl yapabiliriz nasıl faydalı olabiliriz. Çevremizde öğretmen var ise onlardan, yoksa okul öğretmenlerinden çare bulmaya çalışıyoruz. Çocuğa her konularda yardım ettiğimizde hazırcılık oluyor. Sadece tıkanıdığı konularda yardımcı olmak gerekiyor. Evimizde internet var. Dershaneye gönderiyorum, anlamadığı takıldığı konularda orada etütlere gidiyor. Aslında şu anda eski bilgilerim yarım kaldığı için çocuğumun ödevlerine pek fazla karışmak istemiyorum, yanlış bilgi vererek onu yanıltmak istemiyorum (1. veli).

Çocuklarının derslerinde, ödevlerinde mutlaka yardımcı olurum. Ödev verilip verilmediğini mutlaka sorarım, verildiyse hangi konularda verildi. Ödev yapıldıysa nasıl yapıldı. Doğru mu yapıldı yanlış mı yapıldı. Mutlaka kontrol ederim (4. veli).

Ailelerin sergiledikleri örnek davranışlar söz konusu olduğunda, veli görüşleri düzenli kitap okuma, televizyondan uzak durma, olumlu aile tutumu, gazete okuma, planlı çalışma” ifadeleri ortaya çıkmıştır. Velilerden biri çocukların ailelerini taklit ederek büyüdüğünü, kitap okumayı çok sevdiğini ve evde de kitap okuma alışkanlığı olduğunu belirtmektedir.

Kitap okumayı çok seven biriyim. Çünkü aşağı yukarı yirmi senedir akşam kitap okumadan yatmam. Tabi ben kitabı elime aldığımda çocuğuma da faydalı olduğuna inanıyorum. Zorlamıyoruz, hiçbir zaman tabi, ben çocukların taklitte büyüdüğünü çok iyi bilen biriyim, yaşayış biçimlerinden birisi de tabi çocuğun ailede ki gördüğü serbestlik ve okuma oranı faydalı olduğuna inanıyorum (3. veli).

Bir defa bugünkü dizilerin birçoğunun öğrencileri kötü yönde etkilediğine inanıyorum, mümkün olduğunca da dizilerden uzak tutmaya çalışıyorum, çünkü bugünkü diziler öğrenciler için hep şiddet içeriklidir. Bu yüzden de televizyondan uzak tutmaya çalışıyorum çocuklar üzerinde çok fayda sağladığına inanmıyorum (3. veli).

Bu araştırmada velilerden biri çalışkanlığıyla, diğer bir veli ise yalan söyleyerek ve planlı programlı hareket ederek çocuklarına örnek olmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Ben çok programlı bir insanım. Belirli bir saatte oyun vardır, ders vardır ve televizyon vardır. Dersinin haricinde kitap okuma faaliyetini isterim. Babalarının çalışmasını örnek alırlar. (4. veli)

Takip ediyorum, genelde takip ederim, mesela çocuğun kendisine yaptırmadan, kendini belli etmeden takip ediyorum, mesela ne yapıyor, dersini yapıp yapmadığını kontrol ediyorum, bu kontrollerde de çocuğun ne yaptığını çok iyi çözüyorum, bu faydalı oluyor. Okuldaki problemini mutlaka eve getiriyor, bir problem varsa gelip söylüyor söylediğinde de ona göre tedbirini alıyoruz, o yönde bir sıkıntımız olmadı (3. veli).

Görüşülen velilerin tamamı çocuğunun okulda yaşadıklarını takip ederek, sorarak öğrendiklerini, daha çok okulda farklı durumlar olduğunda çocuklarının onlara anlattıklarını belirtmektedirler.

Genelde çok enteresan bir şey yoksa anlatmaz. Bir problem olduğunda anlatır, hiç tereddüt etmez (4. veli).

Okul bize yakın olduğundan sık sık ziyaret ediyoruz, bir problem olduğunda bu şekilde haberdar oluyoruz. Okulda herhangi bir olay olduğunda annesiyle daha rahat konuşabiliyor (2. veli).

Velilerden ikisi çocuklarıyla arkadaş gibi olduklarını bunda dolayı çocuklarının kendi kendine rahatlıkla iletişim kurduğunu vurgulamışlardır.

Okuldan eve geldiği zaman ben anlarım yüz şeklinden nasıl geçtiğini. Ben sormadan anlatır her şeyi bir arkadaş gibi. Aşırı bir baskımız olmadı hiçbir zaman (1. veli).

Aileler çocuklarına akademik anlamda ödevleri beraber yapmanın dışında daha çok rehberlik etme, çözüme yönelik kaynaklara yönlendirme, el işi gibi psiko-motor davranışları sergilemeleri durumunda yardımcı olduklarını belirtmektedirler. Ailelerin sergiledikleri davranışların çocukları üzerinde önemli olduğu kaçınılmazdır. Bu çalışmada da ailelerin çocuklarıyla birlikte uygun televizyon programlarını izleme ve izletme, gazete, kitap okuma, disiplinli ve programlı çalışma gibi olumlu örnek davranışlarla etkili olabildiği gibi örnek davranış sergilemedikleri takdirde dahi çocuklarının kitap okuma ve bilinçli televizyon izleme alışkanlıklarının olduğunu vurgulamaktadırlar. Bunun yanı sıra çocuklarının okulda geçirdikleri zaman dilimlerinden haberdar olarak duygusal süreçleriyle ilgilenmenin de akademik başarı üzerinde etkileri aileler açısından önemli bulunmaktadır. Aileler çoğunlukla okul yaşantılarını sohbet sırasında, içe kapanık çocukları da takip, kontrol ederek çocuklarının okul yaşantılarından bilgi aldıklarını belirtmektedirler.

Ailenin Okuldan ve Öğretmenlerden Beklentileri

Bu tema altında görüşme yapılan velilerle çocuğun gittiği okulda öğretmenlerinin ve idarecilerinin velilerle iletişim becerileri ve çabalarının neler olduğu hakkında bilgi almak amaçlanmıştır. Velilerin görüşleri analiz edildiğinde tümünün “okuldaki tüm çalışanlar ilgili, okuldaki iletişimden çok memnunum” gibi ifadelerle çocuğunu gönderdiği okuldan oldukça memnun olduğu anlaşılmıştır. Bu memnuniyet, iletişimlerine de yansımaktadır.

Öğretmenleri çok iyi, idarecisi, hizmetlisine kadar memnunum. Misafirperverler öncelikle, bilmiyorum benden başka veli de bu şekilde konuşuyor mu? Ben çok memnunum. Ben bire bir görüşenlerden haberdarım, diğerlerini bilmiyorum. Okula benim gibi sıklıkla gelenlerden onlar da memnunlar. Öğretmenlerinden olsun, idarecisinden olsun, hizmetlisine kadar (5. veli).

Okula çocuğumun durumunu öğrenmeye gittiğimde öğretmenlerini bulamadığımda okul müdürü olsun, diğer öğretmenleri olsun çok çaba sarf ederler (1. veli).

Öğretmenler gerçekten ilgilenir. Ne sorarsak olumlu cevaplar alırız. Çocuğumuz bir konuda başarısız olursa bunun nedenini kendi imkânları doğrultusunda bize anlatır. Örneğin; ders kitaplarının dışında hangi kaynak kitaplardan yardım alabileceğimiz konusunda bize yol gösteriyorlar (4. veli).

Velileri okula çekme ve kazandırma etkinlikleri ile ilgili olarak velilerin tümü *veli toplantılarının en sık kullanılan yöntem* olduğunu belirtilmiştir. Diğer veli görüşlerinde ise milli bayramlar, kermes, çay toplantıları, ev ziyaretleri gibi iletişim yöntemlerinin de olduğu vurgulanmaktadır.

Bilhassa toplantılar sık yapılıyor, duyuruluyor. Bu toplantılara katılım oranı üzerinde duruluyor. Mutlaka katılımı gerektiği de bildiriliyor. Bunun yanında sosyal faaliyetlerde gördüğüm kadariyle mesela tiyatro gibi veya piyes gibi böyle arada da olsa. En büyük iletişimlerden biri öğrencilerin milli bayramlarımız gibi 23 Nisan gibi, 19 Mayıs gibi bunlar iletişimi toparlayan yani sağlayan en büyük nedenler olarak biliyorum. Ev ziyaretlerinin yapılmasının faydalı olacağına inananlardan biriyim. Çünkü en azından öğrencinin ortamını, ev ortamını öğrenmek o ortama göre de hareket etmek önemli, yine veli açısından, bir aileyi ziyaret etmek o veli açısından çok önemlidir aslında hele de şehirler de bu o kadar önemli olmasa da köylerde bu çok önemli (3. veli).

Velilerden ikisi okulda yapılan milli bayramların da öğretmen veli iletişiminde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bir diğer veli ise okulda çay, kermes gibi etkinliklerin yapıldığını söylemiştir. Bunların yanı sıra velilerin üçü aile ziyaretlerinin önemli olduğunu öğretmenlerin ev ortamında velileri ziyaret etmesinin veli açısından büyük bir memnuniyet ve samimiyet ortamı oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Velilerden biri genel olarak velilerin okulla iletişime yeterince önem vermediğini daha çok merkez okullarda okuyan öğrenci velilerinin daha çok okul iletişimini önemseydiğini ve çocuğun başarısı için önemli olduğu duyarlılığına sahip olduğunu altını çizmektedir.

Okulda çay, kermes ve benzeri etkinlikler oluyor, bir araya geliyoruz. Bazı veliler birtakım imkânsızlıklardan dolayı, bazı veliler de vurdumduymazlıktan dolayı katılmıyorlar. Bizim okulumuzdaki etkinliklere katılma oranı yüksek. Okulumuz merkezde olduğu için katılım fazla oluyor. Merkezdeki veliler daha çok sahip çıkıyor öğrenciye. Dışarıda olduğu zaman biraz daha az oluyor gelme gitme olayı (2. veli).

Araştırma sonuçlarına göre, ailelerin okul yaşamına katılma sürecini genelde veli toplantılarına ve milli bayramlara katılım olarak algıladıkları görülmektedir. Okula geldiklerinde gerek öğretmen, gerek yönetici tüm çalışanlar tarafından ilgili karşılandıklarını ifade etmektedirler. Okulun aileleri, çay sohbetleri, ev ziyaretleri, kermes, tiyatro, kutlama programları gibi okula yönlendirme çabaları sergiledikleri belirtilmektedirler. Ailelerin ev ziyaretlerini oldukça önemsedikleri görülmektedir. Ziyaretlerin daha sık yapılmasının, hem velilerin, hem de öğrencilerin güdülenmelerinde etkili olduğu, karşılıklı iletişimin bütün taraflar açısından olumlu sonuçları olduğu ifade edilmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Demokratik öğrenme ortamlarının gelişmesinde en temel ilkelere biri öğretmen, öğrenci, yönetici ve ailelerin bu sürecin öğeleri olarak birlikte çalışmasıdır. Benzer çalışmalara bakıldığında (Gökçe, 2000, s.6; Çelenk, 2003, s.32; Kaysılı ve Keçeci, 2008, s.79; Seçer vd. 2008, s.550) aile katılımının öğrencinin hem akademik hem de sosyal başarısına olumlu katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Buna göre okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler sürekli etkileşim ve işbirliğinin sağlanması konusunda görüş birliği içerisinde olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalarda velilerin toplantıları dışında da ara ara okula gidip çocuğunun gelişimi ve derslerdeki durumu hakkında bilgi almaları önemli kabul edilmektedir. Ailelerin okula katıldığında ve çocukları ile ilgilendiklerinde daha başarılı olduklarını, aynı şekilde öğretmenlerin de öğrencilerinin eğitim ihtiyaç ve sorumluluklarını paylaşmaktan memnun oldukları ifade edilmektedir (Doğru, 2005, s.22; Arslan, 2008, s.23). Erken dönemde başlatılan aile katılım programları, çocukların akademik başarısını ve anne babaların ebeveynlik becerilerini olumlu yönde etkilemektedir.

Ev ödevlerine yardımcı olmanın çeşitli yöntemleri vardır. Ailenin bu konudaki rolü, çocuğun ödevlerini tam ve doğru olarak yapıp yapmadığını kontrol etmek, ödevini yapması için onu teşvik etmek, ihtiyaç duyduğu araç gereç ve ortamı sağlamak, karşılaştığı sorunları onunla tartışarak çözüm bulmasına yardımcı olmak gibi etkinliklerden oluşur. Ayrıca özellikle okuma becerisi kazanması için çocukların kitap, dergi gazete okumaya teşvik edilmeleri de yine bu rol kapsamında yer alır. Öğrencilerde daha iyi ve kalıcı

izli davranış değişikliklerine ulaşabilmede, öğretim ortamında daha çok duyu organına hitap eden düzenlemelere gerek duyulmaktadır (Ağaoğlu ve Nam-lu, 1998, s.620; Gümüseli, 2004, s.2). Şişman'a göre (2010, s.143) günümüz toplumlarında kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve bunların aile ortamına da girmeleri, ailenin bu araçların zararlı ve yıkıcı etkilerine karşı seçici davranmalarını gerekli kılmaktadır. Bunun sağlanamadığı durumlarda söz konusu araçlar, sadece yeni yetişenleri değil, yetişkinleri de etkilemekte, böylece bu araçlara bağlı olarak popüler bir kültür oluşmaktadır.

Çocuğun okul başarısını etkileyen aile ile ilgili özelliklerden birisi de aile içindeki ilişkiler ve davranışlarıdır. Aile içi ilişkiler söz konusu olduğunda anne-baba ilişkisi, anne-baba ve çocuk ilişkisi ve kardeşler arası ilişkiler akla gelmektedir. Çocuklar çoğu davranışı ve bilgiyi, model alma yoluyla öğrenir ve model alma yoluyla o davranışları tekrarlayabilirler. Bu bağlamda anne-babanın birbirine olan sevgisi, birbiriyle iletişimi, davranışı ve tutumları çocuklar için önemli bir örnek veya model teşkil etmektedir. Ailenin kişilik özelliklerinin davranışlarına yansımaları, çocuğun başarıya güdülenmesinde en önemli faktörü oluşturmaktadır (Vural, 2005, s.55; Arslan, 2008, s.27).

Velilerle iletişimi geliştirmede amaç (Çelenk, 2003, s.32) onlardan katılım ve geri bildirim almak yoluyla okul-aile-öğretmen arasındaki bağları güçlendirmektir. Okul ile veliler arasındaki karşılıklı güvenin geliştirilmesinde sıkı iletişim (Gül, 2007, s.72) büyük önem taşımaktadır. Gerek okul yöneticileri, gerekse öğretmenler velilerle iletişimi geliştirmek amacıyla birçok araç ve yöntemden yararlanabilirler. Öğretmenler velilerle gönderecekleri mektup, duyuru, broşür ve öğrenciler hakkında gelişim raporları yoluyla iletişim kurabilirler. Bu etkinlikler aile öğretmen toplantıları, ev ziyaretleri, görüşme, telefonla iletişim, iletişim defterleri, yazışma, karşılıklı ziyaretler, ulusal ve yerel basın, kermesler, tanışma çayları, mezuniyet yemekleri, yetişkinlere eğitim faaliyetleri, broşürler, danışma hizmeti ve kurulları ailelerin aktif katılımını ön plana çıkaran çalışmalardır. Araştırmalarda ailelerin okula yönelik ilgisizliklerinin gerekçesi olarak öğretmenlerin ve okul yönetiminin olumsuz davranışları, yeterince zaman ayrılmaması, okul ile işbirliğinden herhangi bir sonuç çıkmayacağı ve öğrenci başarısını yükseltmeyeceği inancı, okul-aile birliklerinin yetersizliği, öğretmenlerin otoriter davranarak velilere sürekli öğüt vermesi ve okulda resmi bir havanın hâkim

olması, okulun yararlarına inanmama gibi nedenler gösterilmektedir (Aslanargun, 2007, s.130). Bu çalışmada görüşlerinden yararlanan velilerin bu gibi nedenlere değinmedikleri gibi okula yönelik olumlu cümleler kurmaları çocuklarının başarı durumundan kaynaklanabileceği gibi zaman içerisinde okul ve öğretmen bakış açılarında değişimin yaşanmış olduğu da düşünülebilir. Başarılı öğrenci ailelerinin oluşturduğu homojen bir grubun okuldan başarı noktasında beklentilerinin karşılanmış olabileceğinden hareketle iletişim sorunları yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Aileler, okul yönetimi ile etkileşime geçerek okulun işleyişini engellemeyecek şekilde okulu ziyaret etme, öğretmen ve yöneticiler ile görüşme, okul etkinliklerinde gücü oranında rol üstlenme gibi çeşitli biçimlerde okulla işbirliğini geliştirebilirler. Bu kapsamda en azından okulda yapılan kültürel ve sportif faaliyetlere, konferans ve yarışmalara katılarak çocuklarına moral destek sağlayabilir ve onların okuldaki başarılarına önem verdiklerini gösterebilirler. Bu şekilde çocuklarını çalışmaya ve başarılı olmaya teşvik edebilirler.

Veliler çocuklarını gönderdikleri okulda idarecilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların çocuklarına ve kendilerine gösterdikleri ilgiden çok memnun olduklarını ifade etmektedirler. Öğrencinin başarılı olmasında zamanı etkili bir biçimde planlama ve yönetme alışkanlığı kazanması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte çocukların öğretmen ve aile desteği olmadan bu alışkanlığı kazanmaları oldukça zordur. Bunun için ailenin öğretmen ve yöneticilerle iletişim kurarak okulda yapılanlardan haberdar olması, elde ettiği bilgilere dayalı olarak çocukla birlikte günlük, haftalık çalışma planı yapması ve yapılan bu planların çocuk tarafından uygulanıp uygulanmadığını sürekli izlemesi gerekir (Gümüşeli, 2004, s.2). Ailelerin çocuğun okuldaki eğitimine katılım sorunları ve katılımın sağlanması için yapılan çalışmada (Pehlivan, 2001, s.19) yönetici ve öğretmenlere göre, aileler daha çok izin almak, okulda yapılan faaliyetleri izlemek gibi aktif katılımı gerektirmeyen nedenlerle okula gelmektedirler. Veliler, yılsonunda çocuğun sınıf geçmesini ya da çocukla ilgili şikâyet durumunda okula geldiklerini ifade etmişlerdir. Bir lider olarak okul müdürünün girişimcilik rolü, farklılaşan çevreye uyumunun sağlanması ve dönüşüme öncülük etmesi (Bayrak ve Terzi, 2004, s.1) bağlamında düşünüldüğünde aile beklentilerinin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin ve okul yönetiminin velilerle iletişim kurmak için çeşitli etkinliklere yer verdiklerini belirten veliler öğretmenlerle daha fazla

iletişim kurmak, okula gelemedikleri süreçleri telafi etmek ve kendilerini daha iyi ifade edebilmek için ev ziyaretlerine ağırlık verilmesini istedikleri görülmektedir. Benzer araştırmalarda (Ünüvar, 2010, s.726) öğretmenlerin tümünün ailelerle bireysel görüşmeler ve telefon görüşmeleri yaptığını göstermektedir. Yine öğretmenlerin tamamına yakını, çocukların okula bırakılıp alınması sırasında ebeveynlerle görüştiklerini ve okulda yapılan çalışmalara ait fotoğrafları ailelerin görmesi için sergilediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısından fazlası ise ailelere haber mektupları gönderdiğini, bilgilendirici kitapçıklar ve panolar hazırladığını, sergi ve çay düzenlediğini, okulda yapılan çalışmaların fotoğraflarını CD'ye aktararak gönderdiğini ve aileler için bilgilendirme toplantıları (konferanslar) düzenlediğini belirterek desteklenmiştir.

Veliler okula gelme amaçları olarak çocuklarının okul yaşantısı ile ilgili genel bilgi almak ve başarı düzeyi için yapılması gerekenleri öğrenme amaçlı olduğunu belirtmişlerdir. Velilerin okula yaptıkları ziyaretlerin sonucunda, benzer araştırmalarda olduğu gibi (Beydoğan, 2006, s.87) öğretmenlerle sık sık görüşüp, bilgi alışverişinde bulunan velilerin çocuklarıyla daha fazla ilgilendikleri ve ebeveynlerle etkileşime giren öğretmenlerin velilere karşı olumlu tavır geliştirdikleri görüşünü desteklemektedir. Veliler, okulu ziyaret etmenin başarıyı artırdığını düşünerek sık ziyaret etmek istediklerini, ancak gerçekleştirilmede zorluk yaşadıklarını belirtmektedirler. Bundan dolayı velilerin okula düzenli aralıklarla gelemediği görülmektedir. Veli ziyaretleri öğrencinin bilişsel ve duyuşsal gelişimi açısından önemlidir, ancak velisi okula gelemeyen öğrencinin de akademik açıdan başarılı olduğu görülmektedir. Bu durumda veli ilgi ve desteğiyle birlikte, öğrenci başarısını olumlu yönde etkileyen diğer etmenlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Psikolojik etmenlere vurgu yapan çalışmalara göre (Herdon, 2001, s.124; Constantino, 2002, s.32) ailelerin okula ilgisi ve desteğinin çocuklar tarafından bilinmesi ve bu konuda anne babalarla çocukların olumlu tutumu paylaşmaları bile okul başarısına olumlu yansımaktadır.

Veliler çocuklarının başarılarını yükseltmek için evde çalışma ortamını hazırlamak, çocuğuyla ilgilendiğini hissettirmek, sevgi ortamı sağlamak, eğitim ihtiyaçlarını gidermek, planlı ve bilinçli çalışması için rehberlik etmek, ödev ve sorumluluklarında yardımcı olmaya çalışmak gibi çabalarının olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda düzenli çalışma, planlı olma, uy-

gun televizyon programları izleme gibi eylemlerle ve kitap, gazete okuma alışkanlıklarıyla olumlu örneklik sergilediklerini görülmektedir. İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin performans görevlerindeki başarıları ile ailelerinin eğitim-öğretim çalışmalarına katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi çalışmasında öğretmenlerin tümü ile velilerin tümüne yakını aile katılımının çocuğun eğitimi açısından çok önemli olduğu (Şeker, 2009, s.102) belirlenmiştir. Aile ilgisinin olumlu sonuç verdiği konusunda görüş birliği olmasına karşın başarıları yüksek öğrenci ailelerinin oldukça etkin bir aile katılımı sergilemedikleri de bu çalışma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Bazı velilerin arada sırada, iki ayda bir, fırsat buldukça gibi nadiren okulu ziyaret ettikleri, öğrenci başarılarını yükseltmek için özel çaba harcamadıkları, genellikle ödevlerini kontrol ederim, nereye gittiğini sorarım, dershaneye gönderirim gibi dışsal kontrol yöntemlerine sıklıkla başvurduklarını ifade etmektedirler. Buna göre aile ilgisi ile birlikte çocuğun bilişsel hazır oluşu, zeka düzeyi, çocukluktan itibaren yetiştirilme biçimi, sosyalleşme durumu gibi başarı üzerindeki etkisi doğrudan gözlenemeyen fakat uzun zamanda etkili olduğu bilinen nitelikler ile süreçlerin de başarıya katkıda bulunduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, E., Namlu, A.G. (1998). *Dal Öğretmenlerinin Teknoloji Kullanımında Öğretim Lideri Olarak Okul Yöneticilerinin Etkileri*, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 617-627, Cilt 2, Konya.
- Ağaoğlu, E., Gültekin, M., Çubukçu, Z. (2002). Okul Yöneticisi Yeterliklerine Dayalı Eğitim Programı Önerisi, Hizmet Öncesi -Hizmet İçi Eğitim, 21. *Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu*, 145-157, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 191, Ankara.
- Ahioğlu, Ş. (2006). "Öğretmen ve Veli Görüşlerine Göre Farklı Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Yazma Sürecini Etkileme Biçiminin Değerlendirilmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Arslan, S. (2008). "Ailenin İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı Üzerindeki Etkisi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-Aile İşbirliği Ve Öğrenci Başarısı Üzerine Bir Tarama Çalışma, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Aydoğan, İ. (2006). İlköğretim Okullarında Okul-Çevre İlişkilerinin Düzeyi, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 121-136.
- Balkar, B. (2009). Okul-Aile İşbirliği Sürecine İlişkin Veli ve Öğretmen Görüşleri Üzerine Nitel Bir Çalışma, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (36), 105-123.
- Bayrak, C. (2003). *Bir Sistem Olarak Okul, Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İçinde Editörler Ö. Demirel-Z. Kaya, 3. Basım, Ankara: Pegem A.
- Bayrak, C., Terzi, Ç. (2004). Okul Yöneticilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Okullara Yansımaları, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Beydoğan, Ö. (2006). Eğitim Sürecine Katılmalarına Yönelik Modeller ve Yaklaşımlar, *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 7 (1), 75-90.
- Constantino, S. M. (2002). *High School Student Perspectives on the Interaction Between Family Involvement and Peer Relationship on Their Own School Engagement Practice*, Dissertation submitted to the Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Corbin, J., Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research, Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*, 3rd Edition, Los Angeles: Sage.
- Cüceloğlu, D. (1999). *Savaşçı*, İstanbul: Sistem.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması, *İlköğretim-Online* 2 (2), 28-34.
- Çelenk, S. (2003). Okul Aile İşbirliği İle Okuduğunu Anlama Başarısı Arasındaki İlişki, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 33-39.

- Genç, S. (2005). İlköğretim 1. Kademedeki Okul Aile İşbirliği ile ilgili Öğretmen ve Veli Görüşleri, *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 227-243.
- Gökçe, E. (2000). İlköğretimde Okul Aile İşbirliğinin Geliştirilmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 204-209.
- Gül, E. (2007). *Eğitimde Çocuk Başarısı İçin Okul-Aile İşbirliği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüşeli, A. (2004). Ailenin Katılım ve Desteğinin Öğrenci Başarısına Etkisi, *Özel Okullar Birliği Bülteni*, 2 (6), 14-17.
- Doğru, Ç. (2005). *Okul – Öğretmen – Aile İşbirliğinin Sınıf Yönetimine Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Herndon, M. K. (2001). The Role of Family in the Success of African American Collage Students, Dissertation submitted to the Faculty of the Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Kaysılı- Keçeci, B. (2008). Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*.9 (1) 69-83
- MEB. (2008). Öğrencilerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları, Ankara. EARGED.
- Oğuz, O. (2008) *Öğretmen Aile İşbirliğinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- UNICEF. (2007). *Okul Öncesi Eğitimde Bilgi Tutum ve Uygulama Araştırması*, UNICEF, 2007.
- Pehlivan, İ. (2001). *Ailenin Çocuğun Okuldaki Eğitimine Katılım Sorunları ve Katılımın Sağlanması İçin Alternatif Model*, Milli Eğitim Basımevi. Ankara
- Powell, D. R. (1999). *Early childhood development*. In A.J. Reynolds, H.J. Walberg, (Eds.), *Promoting positive outcomes in children*, 45-71, Washington, DC: CWLA.
- Raty, H., Kasanen, K. (2010). A Seven-Year Follow-Up Study on Parents' Expectations of Their Children's Further Education, *Journal of Applied Social Psychology*, 40 (11), 2711-2735.
- Suh-Ruu, O., Reynolds, A. J. (2005). *Preschool Education and School Completion*, Encyclopedia on Early Childhood Development, Centre of Childhood Development.
- ECEC, (2004). *Early Childhood Education and Care in Finland*, Brochures of the Ministry of Social Affairs and Health, 14, Helsinki, Finland.
- Seçer Z., Sarı H., Olcay O. (2008). Anne Tutumlarına Göre Okulöncesi Dönemdeki Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Bilgilerinin İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 539-557.
- Şeker, M. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Performans Görevlerindeki Başarıları İle Ailelerinin Eğitim-Öğretim Çalışmalarına Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Şimşek, H., Tanaydın, D. (2002). İlköğretimde Veli Katılımı: Öğretmen-Veli-Psikolojik Danışman Üçgeni İlköğretim-Online (1), sf. 12-16
- Şişman, M. (2010). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem A.
- Ünüvar, P. (2010). Aile Katılımı Çalışmalarına Yönelik Ebeveyn ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (3), 719-730.
- Vural, B. (2005). Öğrencinin Başarısı İçin Aile-Okul Birlikteliği, 3. Baskı, İstanbul: Hayat
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin.